

УДК 338.487

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНИХ ТУРИСТСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ АГРОТУРИЗМУ

Коваленко О.В.Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Розглянуто стислу історію розвитку агротуризму в Україні та світі. З'ясовано форми організації розвитку агротуризму. Розглянуті питання проблематики підготовки туристських кадрів для сфери професійної діяльності у агротуризмі. Сформульовані вимоги до майбутніх фахівців саме цього напрямку туризму. Розглянуто систему підготовки фахівців агротуризму в Україні.

Ключові слова: туризм, агротуризм, професійна підготовка туристських кадрів, сільський туризм, фахівці з туризму, вимоги до фахівців.

Постановка проблеми. Агротуризм є новим напрямком в туризмі. Сьогодні він активно розвивається як у всьому світі, так і в Україні. Можна сказати, що великий інтерес туристів до сільської місцевості пов'язаний зі зміною умов існування сучасної людини. Один з найбільших плюсів такого виду відпочинку – це відсутність великих фінансових витрат на його організацію. В Україні агротуризм найбільш активно розвивається в усіх регіонах. Але поки тільки на Прикарпатті та Закарпатті, а також Півночі нашої держави агротуризм отримав гідний розвиток. Насправді, в нашій країні ще дуже багато неосвоєних місць, придатних для даного виду відпочинку. Ця ніша поки залишається незаповненою. Фахівці турбізнесу пророкують даній галузі небувалий успіх. В Україні є величезні ресурси для розвитку агротуризму. Причому найбільший інтерес туристи виявляють до найстаріших селищ та містечок. Це пов'язано з бажанням опинитися в глухому куточку, що не займаний цивілізацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання з підготовки фахівців і методичні рекомендації для господарів сільських садіб розглянуті в працях В. Васильєва, П. Горішецького, Ю. Зінько. А у працях таких вчених як Б. Фіногеева і Н. Гордецької наводяться пропозиції щодо саморозвитку та самоосвіти господарів сільських будинків в галузі сільського зеленого туризму. Вчені М. Рутінський і Ю. Зінько в своєму посібнику «Сільський туризм» розглядають організацію сільського зеленого туризму, особливості планування та методи аналізу управління сільського зеленого туризму в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні досить швидкими темпами розвивається агротуризм, відкриваються садіби сільського зеленого туризму, культурно-етнографічні центри і в зв'язку з цим дуже актуальною є проблема підготовки кадрів для агротуризму, так як кваліфікованих фахівців вкрай не вистачає.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розглянути проблеми підготовки професійних туристських кадрів для агротуризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Початок розвитку агротуризму було покладено ще в 1970-х рр. з метою припинення масового відтоку населення з села в місто. За підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку облаштування сільської людини в місті обходиться

в 20 разів дорожче, ніж створення нормальних умов для його життя і роботи в селі. У той же час у жителів мегаполісів з'явилася потреба в чистому повітрі, природній тиші, спілкуванні з природою. Тому агротуризм отримав масове поширення насамперед в промислово розвинених країнах, де первозданні ландшафти збереглися на невеликих земельних площах (в США – на 4%, в Західній Європі – на 2-3%) [4, с. 52].

На перших етапах свого становлення агротуризм був відносно дешевим, по-справжньому спартанським виглядом відпочинку і не користувався великою популярністю. Перелом стався близько 10 років тому, коли виникла необхідність не тільки у відпочинку на лоні природи, але й у залученні до сільського способу життя, продуктах харчування, отриманих на основі органічного землеробства, знайомстві з національною культурою та традиціями.

Сьогоднішній світовий попит на сільський туризм змінив його концепцію. Для багатьох фермерів він перетворився в основний, найбільш прибутковий вид діяльності і розглядається у взаємозв'язку з сільськогосподарським виробництвом. В основу агротуризму покладена орієнтація на «екологічність» всіх напрямків: місця проживання, харчування, дозвілля. Існуючі в світовій практиці концепції агротуризму крім економічних цілей покликани вирішувати соціокультурні та екологічні проблеми: створення робочих місць, зниження рівня бідності, охорона природної та історико-культурної середовища, збереження і відтворення культурної спадщини та інші [4, с. 105].

Форми організації агротуризму, що застосовуються у світовій практиці, представлені у вигляді мініготелів, організованих на базі малого сімейного готельного господарства, садіб, спеціалізованих приватних готелів в формі стилізованих агротуристських сіл, культурно-етнографічних центрів, сільськогосподарських парків в фермерських господарствах та сільськогосподарських кооперативах.

В Україні розвиток сільського туризму знаходиться на початковій стадії. Це підтверджує наявний на сьогоднішній день досвід західних та північних регіонів країни, де є гостьові будинки та садіби сільського зеленого туризму, але здебільшого відсутня інфраструктура даного виду туризму.

Проблема підготовки кадрів для агротуризму дуже актуальна, так як кваліфікованих фахів-

ців вкрай не вистачає. Їх потрібно готувати ще зі шкільної лави, створюючи в сільських школах профільні класи не тільки з сільськогосподарських дисциплін, а й з основ туризму, розвитку ремесел. Надалі вони змогли б продовжити освіту у відповідних коледжах і вишах.

Сьогодні не вистачає наступних фахівців для агротуризму: доярок, фермерів, водіїв, фахівців з полювання та рибальства, менеджерів з агротуризму, офіціантів, кухарів і аніматорів, які розважали б туристів у вечірній час. Вимоги до фахівця з агротуризму наступні [3, с. 121]:

- наявність загальних знань в області управління підприємством;
- володіння почуттям перспективи або розуміння того, що потрібно зараз, а що буде потрібно в майбутньому;
- володіння навичками не тільки адміністрування, а й підприємництва;
- вміння шукати, синтезувати і широко використовувати інформацію;
- прийняття обґрунтованих рішень на основі узгодження з керівниками і працівниками, які будуть виконувати ці рішення;
- вміння передбачати тенденції розвитку господарської кон'юнктури, особливостей попиту, заходів державного регулювання економіки в своїй країні і в інших країнах, на ринках яких підприємство прагне посилити або утримати свої позиції;
- вміння аналізувати діяльність конкурентів;
- вміння працювати з підлеглими так, щоб вони перейняли розумінням важливості справи, якою вони зайняті;
- вміння цінувати здібності співробітників;
- вміння слухати людей.

Розглянемо стан проблеми підготовки фахівців агротуризму в Україні. На даний час досі залишаються невирішеними питання із впровадження системи підготовки профільних фахівців, навчання і перекваліфікації сільських господарів, незайнятого сільського населення. В Україні не працює жодна стала група тренерів, яка б на постійній основі здійснювала профільне повне консультування, супровід та навчання зацікавлених осіб. Натомість, маємо значну кількість господарів, які працюють, не маючи спеціальних навичок, «інтуїтивно».

Необхідно також проводити навчання власників агроосель прийомом обслуговування та іноземним мовам. Тому досі маємо таку сумну статистику: в польських, словацьких і румунських Карпатах щорічно відпочиває на один-два порядки більше західноєвропейських зелених туристів, ніж в Українських Карпатах. Для закордонного туриста важливо, наскільки легальною в Україні є форма надання відпочинкових послуг агротуризмом, хто відповідає за якість прийому, через кого можна організувати поїздку [1].

Наразі тільки ВНЗ III-IV р. а. при підготовці фахівців за напрямом «Туризм» впроваджують спеціалізований курс з організації агротуризму. Туристичний напрям у системі професійно-технічної освіти України представлений тільки однією професією – «Агент з організації туризму». Згідно державного стандарту професійно-технічної освіти за професією «Агент з організації туризму», професійно-теоретична підготовка не

містить жодного навчального предмета з питань організації агротуризму [2].

У системі вищих навчальних закладів I-II р. а. майбутні фахівці для туристичної сфери готуються за спеціальністю 242 «Туризм», підготовлений фахівець здатний виконувати професійну роботу відповідно до Класифікатора професій ДК-003:2010 за різними назвами робіт, у тому числі – 3414 «фахівець з розвитку сільського туризму». Таким чином, вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації мають можливість готувати фахівців для агротуризму. Однак, з відсутністю у нашій системі вищої освіти галузевих стандартів стає неможливим вирішення питання якісної підготовки фахівців саме з агротуризму. Вищі навчальні заклади на свій розсуд обирають певні дисципліни варіативного блоку підготовки фахівців, що, однак, не гарантує вибір предметів, важливих для розвитку саме агротуризму.

Отже, для забезпечення агротуризму висококваліфікованими кадрами існують не вирішеними певні проблеми серед них варто виділити кілька найважливіших. Перш за все, це створення умов для отримання всіма власниками садіб і обслуговуючим персоналом базових знань і навичок, які стосуються їх безпосередньої діяльності. Вирішення даних питань можливе шляхом проведення курсів підвищення кваліфікації. Крім того, з метою поширення передового досвіду необхідно організувати семінари, круглі столи, виїзні зустрічі тощо. Однією з найбільших проблем є низький рівень кваліфікації фахівців даної сфери туризму. Її вирішення можливе шляхом підготовки й поширення відповідної методичної літератури з організації агротуризму, планування, контролю й ціноутворення, маркетингу й менеджменту тощо [5].

Для підготовки кадрів для цього виду діяльності планується:

- організація щорічних цільових семінарів фахівців муніципальних утворень, що відповідають за розвиток туризму, власників гостьових будинків і агротуристських господарств;
- підтримка позашкільних установ еколого-туристського профілю;
- розвиток наукових досліджень в сфері аграрного туризму за допомогою участі освітніх установ вищої професійної освіти, що проводять науково-дослідницьку діяльність в сфері туризму, створення науково-інноваційних лабораторій для розробки сучасних екскурсійно-туристських технологій, проведення наукових, навчальних, практичних конференцій, здійснення наукового прогнозу і моніторингу розвитку аграрного туризму.

Зважаючи на те, що сільський зелений туризм тісно пов'язаний з ознайомленням із особливостями культурної спадщини регіону чи країни, постає необхідність формування готовності фахівців до етнографічної рекреаційної діяльності. Нині в Україні вже склалася територіально відмінна структура туризму в масштабах різних регіонів країни, що володіють значними й водночас відмінними особливостями, які можуть слугувати передумовою для розвитку різних напрямів туризму

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи все вищезазначене ми можемо стверджувати, що агротуризм є новим напрямком туріндустрії. На сьо-

годнішній день він активно розвивається у всьому світі. Потрібно відзначити, що агротуризм піднімає значення краєзнавства. Він передбачає тимчасове проживання туристів в сільській місцевості з метою відпочинку. Обов'язковою умовою для мандрівників є те, що вони повинні бути розміщені в малих містах або сільській місцевості, де немає багатоповерхової забудови і відсутня промисловість.

Агротуризм – це вид діяльності, який організовується в сільській місцевості, при якому для постійних гостей формуються і надаються комплексні послуги з проживання, відпочинку, харчування, екскурсійного обслуговування, організації

дозвілля і спортивних заходів, занять активними видами туризму, організації рибальства, полювання, придбання нових знань і навичок.

Агротуризм орієнтований на використання сільськогосподарських, природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості та її специфіки для створення комплексного туристичного продукту. Підготовка менеджерів для виконання певних посадових зобов'язань є метою професійної освіти. Гостро стоїть проблема відсутності кваліфікованих кадрів. Їх потрібно готувати ще зі шкільної лави. Надалі вони змогли б продовжити освіту у відповідних коледжах і вузах.

Список літератури:

1. Грибіш С. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців із розвитку сільського зеленого туризму в Україні / С. Грибіш // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2017. – № 13. – С. 144-149.
2. Державний стандарт професійно-технічної освіти з професії «Агент з організації туризму» / Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.07.13 р. – № 918 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nmcpto.cv.ua/attachments>.
3. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма / Н. И. Кабушкин. – Минск: Изд-во БГЭУ, 2012. – 324 с.
4. Рутинський М. Й. Сільський туризм: навч. підруч. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. – К.: Знання, 2014. – 271 с.
5. Тимофій О. Підготовка майбутніх фахівців з організації сільського зеленого туризму в Україні / О. Тимофій, Л. Чорна // Обрії. Науково-педагогічний журнал. – 2012. – № 2(35). – С. 83-84.

Коваленко А.В.

Сумской государственной педагогической университет
имени А.С. Макаренко

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ТУРИСТИЧЕСКИХ КАДРОВ ДЛЯ АГРОТУРИЗМА

Аннотация

Рассмотрено краткую историю развития агротуризма в Украине и мире. Выделено формы организации развития агротуризма. Рассмотрены вопросы проблематики подготовки туристских кадров для сферы профессиональной деятельности в агротуризме. Сформулированы требования к будущим специалистам именно этого направления туризма. Рассмотрена система подготовки специалистов агротуризма в Украине.

Ключевые слова: туризм, агротуризм, профессиональная подготовка кадров, сельский туризм, специалисты по туризму, требования к специалистам.

Kovalenko O.V.

Sumy A.S. Makarenko State Pedagogical University

THE PROBLEMS OF PERSONNEL TRAINING FOR AGRO TOURISM

Summary

The article deals with the brief history of the development of agro tourism in Ukraine and in the world. The author distinguishes the forms of organization of rural tourism. The problems is paid to the training of tourism staff, the author formulates the requirements for specialist in agro tourism. The author considers personnel training in the concept of rural tourism in Ukraine.

Keywords: tourism, agro tourism, tourism staff training, rural tourism, tourism specialists, requirements for specialists.